

**ЕТНОДИЗАЙН
У КОНТЕКСТІ ВІДРОДЖЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ**

КНИГА ПЕРША

**Полтава
2024**

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Державний університет інфраструктури та технологій (Київ)
Полтавська обласна державна адміністрація
Полтавська академія неперервної освіти
ім. М.В. Остроградського
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського
Полтавський художній музей (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка
Academia Humanistyczno-Ekonomiczna (Польща)
Towarzystwa Pedagogiki Filozoficznej im. Bronisława F. Trentowskiego (Польща)
Науково-культурологічне українське товариство «Країни» (США)
Міжнародна організація об'єднаних українських громад Канади
«Четверта хвиля» (Канада)

ЕТНОДИЗАЙН У КОНТЕКСТІ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Збірник наукових праць

КНИГА ПЕРША

Полтава
2024

УДК 7.012:392(=161.2)

Е 88

Рекомендовано до друку
Вченою радою Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г.Короленка
Протокол № 15 від 28.06.2024 р.

Рецензенти:

Оршанський Л. В. – доктор педагогічних наук, професор;

Руденченко А. А. – доктор педагогічних наук, професор

Тименко В. П. – доктор педагогічних наук, професор

Редакційна колегія:

Антонович Є.А. – заступник головного редактора, завідувач кафедри етнодизайну, графіки і реклами Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, професор;

Гриньова М. В. – головний редактор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, доктор педагогічних наук, професор;

Срібна Ю. А. – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Титаренко В. П. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Цина А.Ю. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

ISBN 978-617-8231-78-1

Етнодизайн у контексті відродження української національної ідентичності та європейської інтеграції. Кн. 1 : зб. наук. праць / редкол. : гол. ред. **М.В. Гриньова**, упоряд. і відп. ред. **Є. А. Антонович, М. В. Гриньова** та ін. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2024. 371 с.

У збірнику опубліковано наукові статті, в яких розкрито теоретико-методологічні засади розвитку етнодизайну в контексті відродження української національної ідентичності та європейської інтеграції.

Розраховано на науковців, докторантів, аспірантів, магістрантів, викладачів і студентів закладів вищої освіти.

© Гриньова М.В., Антонович Є.А.,
та ін., 2024

ISBN 978-617-8231-78-1

6. Професійна освіта: словник А. Зязюн та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 381 с

7. Силко Р.М. Розвиток методики прикладного мистецтва Готфрідом Земпером у художньо-промислових школах Західної Європи (друга половина XIX століття): автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 05.01.03 – технічна естетика. Київ, 2002. 23 с.

8. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. Київ: Голов. ред. укр. рад. енциклопедії АН УРСР, 1974. 775 с.

УДК 57[005.7456]:4(477.84)ТНПУ

Микола Барна,
Любов Барна
(Тернопіль, Україна)

БІБЛІЙНИЙ БОТАНІЧНИЙ САД ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА ЯК ОСЕРЕДОК ДИЗАЙН-ОСВІТИ ТА ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Анотація. У статті розкриті передумови та реальний стан створення біблійних ботанічних садів в Україні. Автори розвинули ідею створення біблійного саду чернівецьких вчених С. Руденко, О. Івасюк, С. Костишина, протоієрея М. Щербаня і запропонували створити біблійний ботанічний сад на базі дендрарію ТНПУ ім. В. Гнатюка, який був закладений 15 квітня 2019 року. У статті наведено перелік рослин біблійного ботанічного саду та перспективи його використання в якості осередка дизайн-освіти та духовно-морального виховання майбутніх педагогів.

Ключові слова: біблійний ботанічний сад, дизайн, освіта, дерева, куці, ліани.

Біблійний ботанічний сад (грец. *biblia*, букв. книги, *botaniké* від *botánē* – рослина, зелень, трава; *botánica* – наука про рослини, лат. *hortus* – сад; лат. трансліт. *Hortus biblicanus botanicus*) – ботанічний сад, в якому вирощують, досліджують теологічне значення, біологічні особливості та походження рослин, які згадуються на сторінках Святого Письма.

Історія створення біблійних ботанічних садів сягає глибокої давнини. Перші біблійні сади були створені в Ізраїлі, зокрема це Гефсиманський сад та біблійний ландшафтний заказник «Неот Кдумім». Нині біблійні ботанічні сади створені у Шотландії – Велика Британія (Елгінський кафедральний біблійний сад), Австралії (біблійний сад у центрі Християнства і культури), США (біблійний ботанічний сад «Родеф Шалом», біблійний сад у м. Варшава (штат Індіана), Японії (біблійний сад університету Сейнан Гакуін у містечку Факуока), Чеській Республіці (Райський сад у Празі), Україні (біблійний сад у містечку Пречистої Діви Марії – Маріямполі на Івано-Франківщині (4 квітня 2011 р.).

Ідея створення біблійного саду належить чернівецьким ученим: С. Руденко, О. Івасюк, С. Костишину, протоієрею М. Щербаню, котрі у 2010 р. опублікували повноколірну монографію [4]. До 2011 року біблійні сади в Україні були відсутні. 4 квітня 2011 року у містечку Пречистої Діви Марії Маріямполі на Івано-Франківщині був закладений перший в Україні біблійний сад.

Зважаючи на те, що на території вищих закладів освіти України біблійні сади були відсутні, ми висунули ідею створення такого саду на базі існуючого дендрарію ТНПУ ім. В. Гнатюка, яку розкрили в монографії [1].

Розробниками проекту біблійного ботанічного саду ТНПУ ім. В. Гнатюка стали доцент кафедри образотворчого мистецтва та методики їх викладання, заслужений архітектор України Михайло Нетриб'як та студент ТНПУ спеціальності «дизайн» Максим Твердий, співавторами пам'ятника Біблії – мармурової розгорнутої книги «Біблія–Biblija» стали заслужений художник України Роман Вільгушинський та його талановиті студенти ТНПУ Павло Гаврась та Андрій Окаринський.

На день університету 15 квітня 2019 року зусиллями всього колективу університету, очолюваного членом-кореспондентом НАПН України, доктором філософських наук, професором Б. Б. Буяком вперше в Україні був закладений біблійний ботанічний сад площею 1,6 га на території дендрарію ТНПУ ім. В. Гнатюка.

На свято прибули: преосвященні владики, всечесні отці Ради Церков, очільники міста та області, народні депутати України, громадські активісти, викладачі та студенти ТНПУ ім. В. Гнатюка, представники засобів масової інформації.

Право відкриття пам'ятника Біблії – мармурової розгорнутої книги «Біблія–Biblija» було надано ректору професору Богдану Буяку, очільникам міста та області.

Учасники свята звернулися з посланням до прийдешніх поколінь, яке було закладено в нішу пам'ятника Біблії:

«Дорогі друзі! Закладаючи цю капсулу, ми залишаємо вам не просто словесне послання, а дорогоцінний скарб – Біблійний сад! У ньому дбайливо зібрані і виплекані рослини, які згадуються у Біблії.

Біблія теж є скарбом – скарбом давнім, унікальним, а разом з тим і найпоширенішим, доступним кожному. Біблію передавали з покоління в покоління тисячі літ. Так збереглися для поколінь істини Декалогу – істини життя (не вбий, не вкради). Без цих істин людству загрожує розбрат і війни.

Зараз, навесні 2019 року, у благодатній квітучій Україні, котра зазнала пожадливих нападів східного сусіда, на планеті Земля, яка задихається від екологічних катастроф, піднявшись над світом флори і фауни силою нашого розуму – силою створених нами машин, процесів, штучного інтелекту, ми гостро усвідомлюємо: зовнішній світ вразливіший, ніж людина! Мало не щодня зникають біологічні види. А особливо вразливі рослини – мовчазні свідки наших злетів, вони щоденно дають поживу і зцілення нашому тілу, дарують радість і натхнення нашому розуму. Оспівані в піснях, віршах, легендах, навіть відживши, вони віддають свою енергію Всесвіту. Ми, користуючись цими благами, розуміємо: не буде рослин – не буде і самого життя! Ми повинні зберегти їх, щоб передати нащадкам нашу планету зеленою і квітучою.

Блаженніший Любомир Гузар казав: «Перед нами тільки дві можливості: або продовжувати руйнувати природу і загинути разом з нею, або, що Боже дай, повернутися, перестати нищити Божі дари і знову втішатися ними. Щиро сподіваюся, що виберемо другий шлях, у тому намірі молюся і прошу вас також молитися, бо не тільки нинішнє, а й прийдешні покоління зможуть «втішатися Божими дарами природи», за що заслужимо від них велику подяку за збережену природу планети Земля».

У Біблії сад є простором захисту та простором гармонії між людиною, Богом та всім творінням. У ньому людина перебуває в абсолютній безпеці. Вигнання людини з цього саду символізує втрату цієї гармонії. Це стає не лише особистою трагедією для Адама, але й для всього творіння-для цілої Землі.

Нащадки! Ми залишаємо вам Біблійний сад! Нехай запахне зілля, шелест листя і квіти нагадують про нас. Нехай плоди яблуні стануть і для вас плодами пізнання Добра і Зла. Докладіть зусиль, щоб кожне місто стало благодатним садом! І нехай Добро торжествує-і нині, і завжди, і навіки-віків! Від колективу ТНПУ ім. В. Гнатюка».

Відтак була проведена акція посадки дерев і кущів. Під час закладення біблійного ботанічного саду було висаджено 11 рослин 5 видів дерев і кущів: Бук – 1; Дуб – 4; Манна небесна – 2; Яловець звичайний – 2; Яловець козацький – 2, що згадуються на сторінках Святого Письма.

Поряд з кожною посадженою рослиною були вмонтовані таблички з надписами назви рослин українською й латинською мовами, назву рослини у Біблії, а під цими назвами наведені притчі із книг пророків, книг Мойсеєва, послань св. Апостолів, Євангелії від св. Івана, Матвія, Марка та ін. книг.

До відкриття та освячення біблійного ботанічного саду ТНПУ ім. В. Гнатюка необхідно здійснити ще великий обсяг робіт.

Особлива увага буде приділена посадці дерев, кущів, ліан і трав'янистих рослин. Причому посадка рослин буде здійснюватися в два етапи: Перший етап включатиме посадку рослин, що згадуються на сторінках Святого Письма і які покладені в основу біблійних притч. Після завершення посадки в ботанічному «Біблійному» саду зростатимуть наступні види дерев, кущів і ліан: *Acer pseudoplatanus* L., *Amygdalus communis* L., *Carpinus betulus* L., *Castanea sativa* Mill., *Fagus sylvatica* L., *Fraxinus excelsior* L., *Salix alba* L., *Vitis vinifera* L., *Juglans regia* L., *Juniperus communis* L., *Quercus ilex* L., *Quercus robur* L., *Malus baccata* (L.) Borkh., *Morus nigra* L., *Myrtus communis* L., *Platanus orientalis* L., *Populus alba* L., *Prunus spinosa* L., *Rosa damascena* Mill., *Tamarix mannifera* Ehrbg. Flagey, *Taxus baccata* L., а також види трав'янистих рослин: *Acorus calamus* L., *Agrostemma githago* L., *Aloe arborescens* Mill., *Artemisia absinthium* L., *Campanula medium* L., *Carduus crispus* L., *Cirsium arvense* (L.) Scop., *Cirsium oleraceum* (L.) Scop., *Cirsium vulgare* (Savi) Ten., *Dictamnus gymnostylis* Stev., *Faba bona* Medik., *Lilium candidum* L., *Mentha spicata* L., *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud., *Sinapis dissecta* Lag., *Urtica urens* L., *Vicia sativa* L., та ін.

Другий етап – оскільки повна назва саду – біблійний ботанічний сад ТНПУ ім. В. Гнатюка, то окрім біблійних рослин, на території саду передбачено посадку рослин, занесених до Червоної книги України. Рослинний світ (2009), красивовітучих та декоративно-листяних дерев, кущів, ліан: *Actinidia arguta* (Sieb. et Zucc.) Planch. ex Mig., *Berberis thunbergii* DC., *Betula klokovii* Zaverucha, *Buxus sempervirens* L., *Catalpa bignonioides* Walt., *Catalpa speciosa* (Warder ex Barney) Warder ex Engelm., *Circidiphyllum japonicum* Sieb. et Zucc., *Chaenomeles japonica* Lindl., *Cotinus coggygia* Scop., *Hedera helix* L., *Liriodendron tulipifera* L., *Magnolia kobus* DC.; *Prunus serryata* – вишня японська, сакура; *Sorbus torminalis* (L.) Grantz, *Rhus typhina* L., *Spiraea media* Schmidt і трав'янистих рослин: *Agrostemma githago* L., *Anethum graveolens* L., *Campanula medium* L., *Carduus crispus* L., *Carum carvi* L., *Lilium candidum* L., *Mentha spicata* *Urtica urens*

У біблійному ботанічному саду передбачено посадити сакуру обабіч пішохідної доріжки, а також висадити біогрупи кущів: *Berberis thunbergii* DC., *Chaenomeles japonica* Lindl. *Spiraea media* Schmidt, *Symphoricarpos albus* (L.) Blace та ін.

Біблійний ботанічний сад створює широкі можливості для підготовки фахівців мистецьких спеціальностей. Зокрема, проектом біблійного ботанічного саду передбачено встановлення фігур Ісуса Христа та Матері Божої, які будуть створювати студенти Інституту мистецтв ТНПУ ім. В. Гнатюка. Планування та облаштування території біблійного ботанічного саду дає можливість реалізації творчих задумів майбутніх фахівців із спеціальності «ландшафтний дизайн». Студенти спеціальності «біологія та здоров'я людини», які вивчають біологічні та декоративні властивості рослин, мають можливість набути навичок висаджування рослин та догляду за ними. В перспективі планується підготовка екскурсодів з числа студентів університету, які будуть проводити екскурсії по біблійному ботанічному саду для широких верств населення.

На нашу думку, реалізація цього задуму, сприятиме не лише вдосконаленню дизайн-освіти, особливо її практичної складової, підготовки майбутніх вчителів біології в університеті, а й поширенню теологічних знань, духовно-морального виховання учнівської, студентської молоді та мешканців і гостей міста Тернополя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барна М. М., Барна Л. С. Дендрарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та перспективи створення біблійного ботанічного саду: монографія. Тернопіль : ТОВ «Терно-граф», 2017. 320 с.
2. Барна М. М., Барна Л. С. Перспективи створення біблійного ботанічного саду Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Тернопільські біологічні читання — Тернопілі Bioscience — 2018», присвячена 20-річчю заснування Голицького біостаніонару Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка.* Тернопіль, 19-21 квіт. 2018 р. Тернопіль. 2018. С. 14–17.
3. Рослини Святого Письма та перспективи створення біблійного саду / Світлана Руденко, Оксана Івасюк, Степан Костишин, протоієрей Микола Щербань. Чернівці : Букрек, 2010. 420 с.: іл.
4. Roger Phillips *Trees in Britain Europe and North America.* London : Macmillan, 1978. 224 p.
5. Větvicka V., Matousova V. *Stromy a kry.* Praha : Příroda, 1984. 311 p.

УДК 7.047:37

Василь Гудак
(Львів, Україна)

ПРИРОДА – ДЖЕРЕЛО МИСТЕЦЬКОЇ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Природу віддавна визначають митці як всеохоплююче джерело творчості, вбачаючи в ній насамперед безмежні художні вартості, які були, є і будуть провідними позиціями її великого мистецького розвитку та відкриття. Народні майстри також вбачають у природі джерела натхнення й втілення своїх творчих можливостей. Для навчально-методичних забезпечень мистецьких навчальних закладів ця проблематика стабільно зберігатиме свою актуальність у аспекті формування в студентів професійної свідомості, світогляду. Викладачам і студентам варто розглядати дану роботу з позицій сучасного стану та перспектив розвитку, зокрема мистецьких та педагогічних проблем, згідно з вимогами та потребами сьогодення.

ЗМІСТ

ЕТНОДИЗАЙН ЯК ДУХОВНО- НАЦІОНАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

<i>Дмитро Авраменко (Київ, Україна)</i> ПРОЕКТНІ РІВНІ ЕТНОДИЗАЙНУ: СПРОБА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	3
<i>Микола Барна, Любов Барна (Тернопіль, Україна)</i> БІБЛІЙНИЙ БОТАНІЧНИЙ САД ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА ЯК ОСЕРЕДОК ДИЗАЙН-ОСВІТИ ТА ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	6
<i>Василь Гудак (Львів, Україна)</i> ПРИРОДА – ДЖЕРЕЛО МИСТЕЦЬКОЇ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	10
<i>Юлія Жилюк (Хмельницький, Україна)</i> СУТЬ ЕТНОДИЗАЙНУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В ПІДГОТОВЦІ ХУДОЖНИКІВ.....	19
<i>Олена Капустяк (Дніпро, Україна)</i> УКРАЇНСЬКИЙ СКОРОПИС - ІДЕНТИФІКАТОР МОВИ ТА НАЦІЇ	24
<i>Тетяна Кара-Васильєва (Київ, Україна)</i> ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО СТИЛЮ: НАТХНЕННИКИ, ДЖЕРЕЛА ІНСПІРАЦІЙ, ХУДОЖНІ ОРІЄНТИРИ	26
<i>Ніна Коляденко (Київ, Україна)</i> ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АРХЕТИПІЧНИХ СИМВОЛІВ ТРИПІЛЬСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	35
<i>Ігор Махмудов (Хмельницький, Україна)</i> ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОДИЗАЙНУ	38
<i>Тетяна Мельничук (Київ, Україна)</i> УКРАЇНСЬКИЙ ЕТНОДИЗАЙН ЯК КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ ХХІ СТОЛІТТЯ	41
<i>Анастасія Образцова (Київ, Україна)</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДИЗАЙНУ ЯК СЕКТОРУ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ В УКРАЇНІ.....	45
<i>Олена Радши (Рожнів, Україна)</i> ПЕДАГОГІКА ЖИТТЄТВОРЧОСТІ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ.....	49
<i>Олег Рябченко (Запоріжжя, Україна)</i> ДУХОВНІСТЬ, ЯК ГОЛОВНА СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА.....	53
<i>Діана Самарська (Дніпро, Україна)</i> ЕТНОДИЗАЙН ЯК ДЖЕРЕЛО ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ.....	56
<i>Володимир Федь (Слов'янськ, Україна)</i> МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ЕТНОДИЗАЙНУ.....	58